

פרשת האזינו - יום כיפור

המסר מספר יונה - לא לפחד לחשב מסלול מחדש....

1. שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הכיפורים סימן תרכ"ב סעיף ב' ומוציאין ספר תורה וקורין שלשה בפרשת עריות עד סוף הפרשה, והשלישי מפטיר ביונה
באר היטב
(ג) ביונה. לפי שיש בו כח התשובה ושאינ יכולין לברוח מהשם יתברך. לבוש:

2. דברים (פרשת האזינו) פרק לב פסוק ה
(ה) שחת לו לא בננו מומם דור עקש ופתלתל:
אבן עזרא
והטעם: בעבור מומם שהוא דור עקש ופתלתל. ופתלתל - מתחזק ומתנצח בעקשותו,

3. מלכים ב פרק יד פסוק כג - כז
(כג) בשנת חמש עשרה שנה לאמצייהו בן יואש מלך יהודה מלך ירבעם בן יואש מלך ישראל בשמרון ארבעים ואחת שנה: (כד) ויעש הרע בעיני ה' לא סר מקל חטאות ירבעם בן נבט אשר החטיא את ישראל: (כה) הוא השיב את גבול ישראל מלבוא חמת עד ים הערבה כדבר ה' אלקי ישראל אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמתי הנביא אשר מגת החפר: (כו) כי ראה ה' את עני ישראל מרה מאד ואפס עצור ואפס עזוב ואין עזר לישראל: (כז) ולא דבר ה' למחות את שם ישראל מתחת השמים ויושיעם ביד ירבעם בן יואש:

4. רד"ק מלכים ב פרק יד פסוק כו
(כו) כי ראה ה' - לא בשביל תשובה שעשו אלא שריחם עליהם כי ראה עניים:

5. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף צח עמוד א
אמר ר' יהודה דבר ה' אל יונה שנית לאמר - שנית דברה עמו שכינה, שלישית לא דברה עמו. והא כתיב: הוא השיב [את] גבול ישראל מלבוא חמת עד ים הערבה כדבר ה'... אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמתי הנביא! אמר רבינא: על עסקי נינוה קאמר (דלא דברה עמו על עסקי נינוה אלא שתי פעמים).

6. רש"י יונה פרק א פסוק ג
ומה ראה יונה שלא רצה לילך אל נינוה אמר העכו"ם קרובי תשובה הם אם אומר להם ויעשו תשובה נמצאתי מחייב את ישראל שאין שומעים לדברי הנביאים:

7. מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק מז
שלשה נביאים הם. אחד תבע כבוד האב ולא תבע כבוד הבן. ואחד תבע כבוד הבן ולא תבע כבוד האב. ואחד תבע כבוד הבן ושנאמר קנא קנאתי לה' אלקי צבאות - יונה תבע כבוד הבן ולא תבע כבוד האב שנאמר ויקם יונה לברוח תרשישה מלפני ה'. ירמיה תבע כבוד האב וכבוד הבן שנאמר נחנו פשענו ומרינו אתה לא שלחת:

מעדיפים לברוח ולא להשתנות....

8. יונה פרק א פסוק ג - ה
(ג) ויקם יונה לברוח תרשישה מלפני ה' ויֵרֵד יָפוֹ ויִמְצָא אֹנִיָּה בָּאָה תְּרִשִׁישׁ וַיֵּתֵן שָׂכְרָהּ וַיֵּרֶד בָּהּ לְבֹא עִמָּהֶם תְּרִשִׁישָׁה מִלִּפְנֵי ה': (ד) וְהָ הִטִּיל רוּחַ גְּדוּלָּה אֶל הַיָּם וַיְהִי סַעַר גָּדוֹל בַּיָּם וְהָאֹנִיָּה חֲשָׁבָה לְהִשָּׁבֵר: (ה) וַיִּירָאוּ הַמִּלְחִים וַיִּזְעֲקוּ אִישׁ אֶל אֶלְהֵיו וַיִּטְלוּ אֶת הַכֵּלִים אֲשֶׁר בָּאֹנִיָּה אֶל הַיָּם לְהִקָּל מֵעֲלֵיהֶם וַיֹּנֶה יָרֵד אֶל יָרְקֵתִי הַסְּפִינָה וַיִּשְׁכַּב וַיִּרְדָּם:

9. פירוש הסולם לזוהר - שמות פרשת ויקהל
כיון דאתפס בר נש וכו'. כיון שנתפש האדם על ידי סערה ההוא בבית חליו, מה כתוב, ויונה ירד אל ירכתי הספינה וישכב וירדם. אף על פי שהאדם בבית חליו, אין הנשמה מתעוררת לשוב לפני אדונה לפדות עונותיו. מה כתוב, ויקרב אליו רב החובל. מי הוא רב החובל. זהו יצר הטוב, שמנהיג הכל. ויאמר לו מה לך נרדם קום קרא אל אלקיך וגו'. אין השעה לנום, כי מעלים אותך לדין על כל מה שעשית בעולם הזה, שוב מעונותיך

10. בראשית (פרשת מקץ) פרק מב פסוק כא
(כא) ויאמרו איש אל אחיו אכל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו על כן באה אלינו הצרה הזאת:
ספורנו

- (כא) בהתחננו אלינו ולא שמענו. והיינו אכזרים נגד אחינו אף על פי שחשבנוהו לרודף לנו לרחם בהתחננו וכנגד מדת אכזריותינו זה האיש מתאכזר נגדנו:

11. ירמיהו פרק ב פסוק לה
(לה) ותאמר כי נקיתי אף שָׁב אִפּוֹ מִמֶּנִּי הִנְנִי נִשְׁפָּט אוֹתָךְ עַל אֲמָרְךָ לֹא חֲטָאתִי:

12. אור הצפון חלק ב חכמה וחסד
ומהי התשובה? שהאדם מכיר את חטאו ואומר: "חטאתי", הכתוב אומר: "הנני נשפט אותך על אמריך לא חטאתי" (ירמי' ב). הרי שכל המשפט בא על אשר לא מכירים את החטא ולא אומרים "חטאתי", אבל ברגע שהאדם אומר: "חטאתי", אין מקום למשפט... ובכן אמירתו של האדם "חטאתי" נחשבת לתשובה והיא מחדשת את כל מדות טובו של הקדוש ברוך הוא ומקיימת את כל הבריאה על כל עולמות החסד שבו. וכמה מחסיר, איפוא, האדם ומהרס את כל החסד הנצחי של הבריאה אם אינו אומר "חטאתי".

13. בראשית (פרשת וירא) פרק כא פסוק י - יא
(י) ותאמר לאברהם גֵּרֶשׁ הָאֵמָה הַזֹּאת וְאֵת בְּנָהּ כִּי לֹא יִרְשׁ בֶּן הָאֵמָה הַזֹּאת עִם בְּנֵי עִם יִצְחָק: (יא) וַיֵּרֶע הַדָּבָר מֵאֵד בְּעֵינֵי אֲבְרָהָם עַל אוֹדֶת בְּנוֹ:
רש"י
(יא) על אודות בנו - ששמע שיצא לתרבות רעה. ופשוטו על שאמרה לו לשלחו:

החרטה הנזכרת וידוי גמור ותשובה שלימה, כמו שנזכר למעלה (ל ב) ושבת עד ה' אלקיך וגו':

19. יונה פרק ב פסוק א - ב
וַיִּמַן ה' דָּג גָּדוֹל לִבְלֹעַ אֶת יוֹנָה וַיְהִי יוֹנָה בִּמְעֵי הַדָּג שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לַיְלֹת: (ב) וַיִּתְפַּלֵּל יוֹנָה אֶל ה' אֱלֹקָיו מִמְּעֵי הַדָּג:

מצודת דוד
(ב) ממעי הדגה - ארז"ל בתחילה בלעו דג זכר ועמד שם בריוח ולא נתן דעתו להתפלל ורמז המקום להדג והקיא אל פי הדגה ושם עמד בדוחק מפני העוברים והתפלל מתוך הדחק:

20. תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף טו עמוד א
תנו רבנן: מעשה באחר שהיה רוכב על הסוס בשבת, והיה רבי מאיר מהלך אחריו ללמוד תורה מפיו. אמר לו: מאיר, חזור לאחריך, שכבר שיערתי בעקבי סוסי עד כאן תחום שבת. אמר ליה: אף אתה חזור בך. - אמר ליה: ולא כבר אמרתי לך: כבר שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים - חוץ מאחר.

21. ירושלמי חגיגה פרק ב הלכה א
לאחר ימים חלה אלישע. אתון ואמרון לרבי מאיר: הא רבך באיש. אזל, בעי מבקרתיה ואשכחיה באיש (בא רבי מאיר וביקרו וראה שהוא גוסס), א"ל: לית את חזר בך? א"ל: ואין חזרין, מקבלין? א"ל: ולא כן כתיב: "תשב אנוש עד דכא" - עד דכדוכה של נפש מקבלין! באותה שעה בכה אלישע ונפטר ומת והיה רבי מאיר שמח בלבו ואומר: דומה שמתוך תשובה נפטר רבי..

22. שו"ת מהרי"ט חלק ב - אורח חיים סימן ח
ואני שמעתי משמא דגמ' דבהא טעה אחר שלא היה לו להשגיח בבת קול ששמע שובו בנים שובבים חוץ מאחר דקי"ל כל מה שאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא כדאמרי' בס"פ מי שהיה טמא והיה לו לשים פניו כחלמיש לשוב בתשובה שאם היה שב בתשובה שלמה היו מקבלים אותו

23. יונה פרק ד פסוק א - ג
וַיֵּרַע אֶל יוֹנָה רָעָה גְדוֹלָה וַיִּחַר לוֹ: (ב) וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה' וַיֹּאמֶר אָנָּה ה' הֲלוֹא זֶה דִּבַּרְתִּי עַד הַיּוֹתִי עַל אֲדָמְתִי עַל כֵּן קִדְמְתִי לְבָרִיחַ תַּרְשִׁישָׁה כִּי יִדְעֹתִי כִּי אַתָּה אֱ-לֹהִים חֲנוּן וְרַחוּם אַרְךָ אֲפִים וְרַב חֶסֶד וְנֶחֱם עַל הָרָעָה: (ג) וַעֲתָה ה' קַח נָא אֶת נַפְשִׁי מִמָּוֶת כִּי טוֹב מוֹתִי מִחַיָּי: **רד"ק**

ויחר לו - כמו שפירשנו בעבור ישראל שלא שבו מדרכם הרעה:

24. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף כב עמוד ב
כדתניא: שמעון העמסוני, ואמרי לה נחמיה העמסוני, היה דורש כל אתים שבתורה. כיון שהגיע לאת ה' אלקיך תירא - פירש (דסבר לה כשמעון העמסוני, שפירש כל אתים שבתורה רבות, כיון שהגיע לאת ה' אלהיך תירא אמר: מה ארבה לירא עמו, פירש מכולן, וחזר בו מכל ריבויין שדרש, דמדהא לאו לרבוייא אתא - כולו נמי לאו לרבוייא אתו) . . אמרו לו תלמידיו: רבי, כל אתים שדרשת מה תהא עליהן? - אמר להם: כשם שקבלתי שכר על הדרישה, כך אני מקבל שכר על הפרישה. עד שבא רבי עקיבא ודרש: את ה' אלקיך תירא - לרבות תלמידי חכמים. (שיהא מורא רבך כמורא שמים).

14. בראשית (פרשת וירא) פרק כא פסוק יב - יד

(יב) וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים אֶל אַבְרָהָם אַל יֵרֶע בְּעֵינֶיךָ עַל הַנֶּעַר וְעַל אֲמָתְךָ כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שְׂרָה שָׁמַע בְּקֹלָהּ כִּי בִיחָשֶׁק יִקְרָא לָהּ זֶרַע: ... (יד) וַיִּשְׁכַּם אַבְרָהָם בְּבֹקֶר וַיִּקַּח לֶחֶם וְחֻמַּת מִים וַיִּתֵּן אֶל הָגֵר שָׁם עַל שִׁכְמָהּ וְאֵת הַיֶּלֶד וַיִּשְׁלַח וַתֵּלֶךְ וַתַּתַּע בְּמִדְבַּר בְּאֵר שָׁבַע: **רש"י**

(יד) לחם וחמת מים - ולא כסף וזהב, לפי שהיה שונאו על שיצא לתרבות רעה:

15. שפתי חכמים בראשית (פרשת וירא) פרק כא פסוק יד
ולפשוטו שלא יצא לתרבות רעה למה לא נתן לו כסף וזהב, וי"ל דאברהם היה סבור במיעוט זמן אחר שיצא הרוגז משרה אשיבנו אצלי, (מהרש"ל), ולפי פירוש מהרמ"ש לעיל בס"א' א' לא קשה מידי לפי שאין הפשוטו חולק על המדרש והוצרך לשניהם ע"ש, אבל תירוץ מהרש"ל אינו נכון דאם כן הוה ליה לרש"י לכתוב טעם מהרש"ל שרצה להשיבו וכו', דמספיק לפשוטו ולמדרשו, ולא הוה ליה לרש"י לכתוב רק הטעם שמספיק למדרשו לבד

לא להשתיק את המצפון....

16. יונה פרק א פסוק יב
(יב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שְׂאוֹנִי וְהִטִּילֵנִי אֶל הַיָּם וַיִּשְׁתַּק הַיָּם מַעֲלִיכָם כִּי יוֹדַע אֲנִי כִּי בְּשָׁלִי הַסַּעַר הַגָּדוֹל הַזֶּה עָלֵיכֶם: **מלבי"ם**

(יב) ויאמר אליהם שאוני והטילוני אל הים, ר"ל אין אני רוצה לשוב ולא ללכת לנינוה, וא"כ אין הסער כדי להשיבני לארצי או לנינוה, כי הסער בא לענוש אותי על העבר על שמרתי את פי ה', וזה יודע אני בבירור שאין הסער בשבילכם לענוש אתכם על מה שאתם מוליכים אותי לתרשיש כי אין זה מכונת ה', רק בשלי הסער הגדול הזה עליכם לענוש אותי לבד לא בשבילכם, וכשאטבע בים ישתוק הים מעליכם:

17. דברים (פרשת וילך) פרק לא פסוק יז - יח
(יז) וְיָזַר אֶפְרַיִם בּוֹ בַיּוֹם הַהוּא וַעֲזַבְתִּים וְהִסְתַּרְתִּי פָנַי מֵהֶם וְהָיָה לְאָחֵל וּמִצָּאָהּ רַעוּת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הֲלֹא עַל כִּי אֵין אֱלֹקֵי בְּקִרְבִּי מִצָּאוֹנִי הִרְעוּת הָאֵלֹהִים: (יח) וְאֲנֹכִי הִסְתַּרְתִּי אֶסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כֹּל הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָנָה אֶל אֱלֹהִים אֲחֵרִים:

18. רמב"ן דברים (פרשת וילך) פרק לא פסוק יז
(יז - יח) וטעם ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלקי בקרבי - איננו וידוי גמור ואתוודו את עונם, אבל הוא הרהור וחרטה, שיתחרטו על מעלם ויכירו כי אשמים הם. וטעם ואנכי הסתר אסתיר פני - פעם אחרת, כי בעבור שהרהרו ישראל בלבם כי חטאו לאלקים ועל כי אין אלקיהם בקרבם מצאום הרעות האלה, היה ראוי לרוב חסדי השם שיעזרם ויצילם שכבר כפרו בע"ז, וכענין שאמר (ירמיה ב לה) הנני נשפט אותך על אמרך לא חטאתי:

ולכך אמר, כי על כל הרעה הגדולה שעשו לבטוח בע"ז יסתיר עוד פנים מהם, לא כמסתר פנים הראשון שהסתיר פני רחמיו ומצאום רעות רבות וצרות, רק שיהיו בהסתר פני הגאולה, ויעמדו בהבטחת פני רחמיו (ויקרא כו מד) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים וגו' **עד שיוסיפו על**

25. שיר מעון דברים פרק י פסוק כ

הרב שמעון בן רבי אברהם שמואל בנימין סופר (שרייבר) נולד בשנת תר"י (1850) בפרשבורג (ברטיסלבה, בירת סלובקיה) לאביו בעל 'כתב סופר', בנו של החתם סופר.

. ויש לדקדק הא לא תירץ בזה קושייתם, דמה בכך שיקבל שכר, מ"מ כל אתין שבתורה מה תהא עליהם. ויש ליישב, הנה שמעון כן חשב, אין דבר שבעולם שנערוך אליו ית', וכל כך תהא כביכול מורא שמים גדול שאפילו היותר חשוב שבעולם לא תעלה על דעתך לדמות אפילו במקצת לערך גדולתו של הקדוש ברוך הוא, וזה מרבה האת, דאת ה' אלקיך תירא, שיהא מוראו גדול כל כך שלא תשוה אליו שום דבר, וזה שאמר כשם שאקבל שכר על הדרישה שדרשתי כל אתין לרבות, כן ממש אקבל שכר על הפרישה שהפרישה שלא לדרוש לרבות היינו שום דבר שבעולם זו היא הדרישה, היינו שאת מרבה כ"כ תהיה מורא שמים עליך שאל תשוה לו שום דבר, וא"כ הפרישה הוא גופא הדרישה וק"ל

26. אורות התשובה פרק טז

התשובה אינה באה למרר את החיים כי - אם להנעימם. ונעימות - החיים הבאה ע"י התשובה היא מתגלה מתוך כל אותם גלי המרורות, שהנפש מסתבכת בהם בתחלת מצעדיה במהלך החיים של התשובה. אבל זאת היא הגבורה העליונה היוצרת, שתדע ותבין כי נועם היא מחשפת מכל מרירות, חיים מכל חבלי מות, עדני עולם מכל מדוה ומכאובים. והידיעה הנצחית הזאת הולכת היא ומתבררת בשכל, ברגש, בטבע הגוף ובטבע הנפש, והאדם מתחדש לבריאה חדשה ויוצק בעז - רוח רוח - חיים חדש על כל סביבותיו ומבשר לכל דורו ולדורות עולם שמחות ישרים, גילת ורנן ובטחון גאולה, צהלה ורנה, "ויספו ענוים בד' שמחה, ואביוני אדם בקדוש ישראל יגילו".

סיכום:

יונה הנביא תבע את כבוד הבן (עם ישראל) ולא תבע את כבוד האב (הקדוש ברוך הוא). לאורך הספר אנו רואים כיצד יונה אינו מוכן לשנות את גישתו, גם במחירים אישיים קשים. הניסיון לברוח מה' אינו מועיל, ובסופו של דבר יונה פועל בניגוד לרצונו, כאשר לאורך כל הדרך הוא אינו מצליח להשתחרר מהמועקה המלווה אותו. אחד הלקחים החשובים שאנו יכולים לקחת מספר יונה הוא שפעמים רבות, כאשר אדם מרגיש שהוא מתנגד למציאות וחווה מרירות, עליו לעצור ולהתבונן אם משהו בדרך שבה הוא הולך אינו נכון. אל לנו להיות מקובעים באותו קו מחשבה; עלינו להיפתח ולבחון אם יש צורך לחשב מסלול מחדש. יציאה לנתיב חדש מביאה איתה פעמים רבות ברכה גדולה ונעימות, וזוהי מהותה של התשובה – להתקרב אל הבורא מתוך נעימות וחיבור פנימי.

